

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven

Gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en
waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

4500 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

750 na Chr.

1650 na Chr.

RAAP

Archeologisch Adviesbureau

C
U
L
T
U
U
R
H
I
S
T
O
R
I
E

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven

**Gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en
waarderend veldonderzoek (proefsleuven)**

H.M. Molthof MA

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Bodegraven Reeuwijk

Titel: Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk; archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Status: eindversie

Datum: 1 mei 2014

Auteur: *H.M. Molthof MA*

Projectcode: BOWV5

Bestandsnaam: RA2817_BOWV5

Projectleider: H.M. Molthof MA

Projectmedewerker: N.L.A. Conradi MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 423620

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet verleend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 60110

Autorisatie: drs. B. Jansen

Bevoegd gezag: gemeente Bodegraven Reeuwijk

Adviseur bevoegd gezag: Omgevingsdienst Midden-Holland

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2014

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Bodegraven Reeuwijk heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op vrijdag 7 februari 2014 een karterend en waarderend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd. Het onderzoek vond plaats in verband met de ontwikkeling van het terrein voor woningbouw, bedrijventerrein (Groote Wetering II) en Duurzame Groene Afronding. In het kader van dit laatste zullen de noord-, oost- en zuidrand van de onderzoekslocatie worden ingericht als groenzone met nieuw aan te leggen watergangen.

Het karterend en waarderend onderzoek in de vorm van proefsleuven werd aanbevolen naar aanleiding van de resultaten van eerder uitgevoerd booronderzoek, met het doel te bepalen of hier archeologische resten aanwezig zijn, en zo ja, wat de aard, diepteligging, omvang, datering, kwaliteit en waarde van de archeologische resten is.

In totaal zijn er twee proefsleuven aangelegd met een gezamenlijke oppervlakte van 81 m². De proefsleuven zijn conform het Programma van Eisen aangelegd, parallel aan de noordwest-zuid-oost-zijde en de zuidzijde van de toekomstige schanskorf. In beide proefsleuven zijn twee opgravingsvlakken aangelegd. In totaal zijn zeven profielkolommen gedocumenteerd.

De bodemopbouw in het gebied bestaat uit een pakket kleiig veen tot humeuze klei (komafzettingen) met daarboven een dun pakket oeverafzettingen, waarschijnlijk een uitloper van een oever van de Oude Rijn. Het oeverpakket is afgedekt door komafzettingen. In één van de profielen is een mogelijke laklaag waargenomen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen grondsporen aangetroffen. Wel zijn enkele vondsten verzameld, afkomstig uit de bouwvoor.

De vondsten uit de bouwvoor kunnen worden beschouwd als vondsten uit opgebrachte grond en daarmee is in het plangebied dan ook geen sprake van een vindplaats zoals bedoeld in het PvE (een vindplaats met *in situ* resten in de onder de bouwvoor gelegen afzettingen). Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten in het onderzoeksgebied. Derhalve wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt het bevoegd gezag (gemeente Bodegraven Reeuwijk, hierin geadviseerd door de Omgevingsdienst Midden-Holland) een selectiebesluit.

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Kader	6
1.2 Administratieve gegevens	8
2 Voorgaand onderzoek	9
3 Doel van het onderzoek	10
4 Methoden	12
5 Resultaten	15
5.1 Fysisch-geografisch onderzoek	15
5.2 Archeologie	16
6 Conclusies en aanbevelingen	19
6.1 Conclusies	19
6.2 Aanbevelingen	20
Literatuur	21
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	22
Bijlage 1: Sporenlijst	23
Bijlage 2: Vondstenlijst	24
Bijlage 3: Afkortingenlijst	25

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van de gemeente Bodegraven Reeuwijk heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op vrijdag 7 februari 2014 een karterend en waarderend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in de gemeente Bodegraven (figuur 1).

Het onderzoek vond plaats in verband met de ontwikkeling van het terrein voor woningbouw, bedrijventerrein (Grote Wetering II) en Duurzame Groene Afronding. In het kader van dit laatste zullen de noord-, oost- en zuidrand van de onderzoekslocatie worden ingericht als groenzone met nieuw aan te leggen watergangen. Archeologisch vooronderzoek (De Groot, 2009) heeft in deze zone een mogelijke vindplaats aan het licht gebracht waarmee bij de inrichting rekening is gehouden. De watergangen worden ontgraven tot 1,1 m -Mv (ter hoogte van de mogelijke vindplaats ca. 3,2 m -NAP). Beide oevers van de watergang worden onder talud (wisselende hellingspercentages) aangelegd en voorzien van een onderwaterbeschoeiing. Ter hoogte van de gedefinieerde vindplaats op de toekomstige westoever van de watergang komt een schanskorfconstructie met hierop aansluitend een brug. Hier zal in principe een bouwkuip met rechte wanden worden ontgraven. De onderkant van de schanskorf is bepaald op circa 2,42 m -NAP; de onderkant van de funderingsbalk waarop de schanskorf rust moet nog nader worden bepaald maar komt globaal op circa 3 m -NAP.

Door de voorgenomen ingrepen zou mogelijk een deel van de hier gedefinieerde archeologische vindplaats worden vergraven. Hierbij zouden eventueel aanwezige (behoudenswaardige) archeologische waarden kunnen worden verstoord dan wel (gedeeltelijk) worden vernietigd. Naar aanleiding hiervan werd aanbevolen om door middel van proefsleuven te laten vaststellen of inderdaad archeologische resten aanwezig zijn (kartering) en zo ja, om voor de resten een waardstelling uit te voeren (waardering).

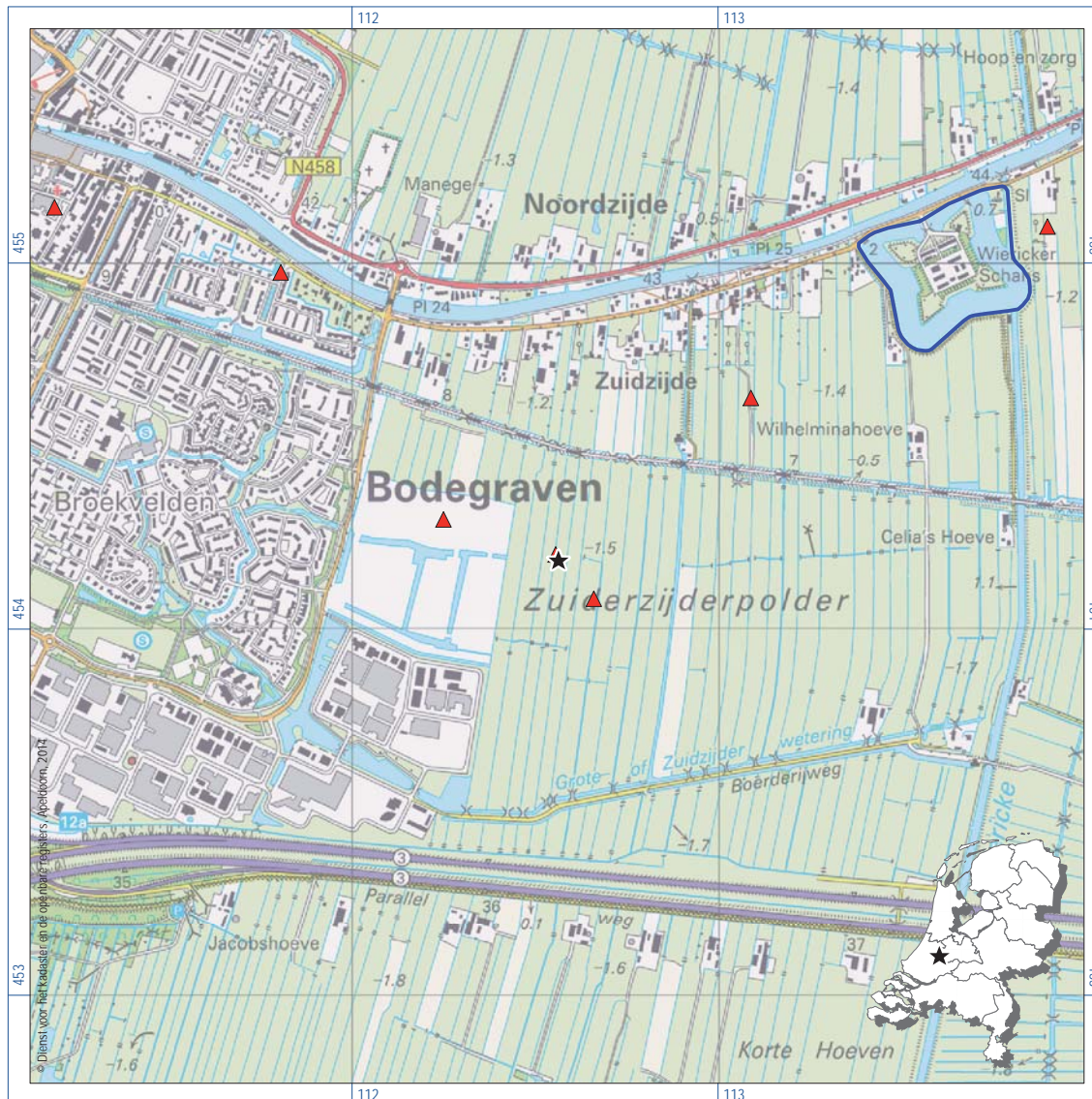
Voorafgaand aan de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Wagner, 2013). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek.

In hoofdstuk 3 van dit rapport zijn onderzoeksvragen uiteengezet om gericht uitspraken te kunnen doen over de kartering en waardering van het onderzoeksgebied. Deze onderzoeksvragen zijn overgenomen uit het PvE.

Het veldwerk is uitgevoerd op vrijdag 7 februari 2014. De uitwerking vond plaats in februari 2014. Tijdens het onderzoek is op een prettige wijze samengewerkt met de contactpersoon van de

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Figuur 1. De ligging van het plangebied (ster), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw); inzet: ligging in Nederland.

gemeente Bodegraven Reeuwijk (de heer A.W. Kars). Onderzoeksdocumentatie en vondstmateriaal zullen te zijner tijd worden overgedragen aan het depot van de provincie Zuid-Holland.

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in dit rapport beschreven (zie verklarende woordenlijst).

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
 Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

1.2 Administratieve gegevens

Plangebied: Plangebied Weideveld II

Plaats: Bodegraven

Gemeente: Bodegraven

Provincie: Zuid-Holland

Onderzoeksgebied: een deel van een perceel binnen het plangebied (ca. 10 x 20 m)

Coördinaten: x = 112.653, y = 454.466 (NO)

x = 112.583, y = 453.889 (ZO)

x = 112.376, y = 453.914 (ZW)

x = 112.468, y = 454.514 (NW)

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 423620

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet verleend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 60110

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
Midden		35.000	
Oud		250.000	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Voorgaand onderzoek

In 2006 is voor de gemeente Bodegraven een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart opgesteld (Leijnse, 2006). Specifiek voor het plangebied Weideveld II is in 2009 een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd (De Groot, 2009). Op basis van de resultaten wordt gesteld dat zich in de ondergrond op 50 cm -Mv een crevasse bevindt. In de crevasseafzettingen zijn fragmenten houtskool waargenomen. Het advies van dit onderzoek is dan ook om de bewoonbaarheid van de crevasse vast te stellen door middel van een aanvullend booronderzoek of proefsleuvenonderzoek, en om ter hoogte van het houtskool (boring 51, vindplaats 1) een proefsleuvenonderzoek uit te voeren indien dit niveau verstoord gaat worden bij werkzaamheden t.b.v. de herinrichting in het gebied. Naar aanleiding van dit advies is een Programma van Eisen opgesteld (De Groot, 2010).

In 2010 is een aanvullend booronderzoek uitgevoerd (Warning, 2010). De conclusie van dit onderzoek was dat de door De Groot beschreven crevasse niet op 50 cm -Mv ligt, maar onder het veen op 175 cm -Mv. Aangezien onduidelijkheid bestaat over de bodemopbouw ter hoogte van boring 51, en in deze boring houtskool is waargenomen, is door het bevoegd gezag (gemeente Bodegraven) besloten om op deze plaats een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren om na te gaan wat de herkomst van het houtskool is, of hier archeologische resten aanwezig zijn en om de landschapsgenese van de locatie in profielen te documenteren. Voor dit proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen geschreven (Wagner, 2013).

3 Doel van het onderzoek

Het karterend en waarderend onderzoek in de vorm van proefsleuven werd aanbevolen naar aanleiding van de resultaten van het booronderzoek (zie hoofdstuk 2), met het doel te bepalen of hier archeologische resten aanwezig zijn, en zo ja, wat de aard, diepteligging, omvang, datering, kwaliteit en waarde van de archeologische resten is.

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek zijn bepalend voor de vraag hoe verder met deze locatie dient te worden omgegaan. Indien een behoudenswaardige vindplaats aanwezig blijkt te zijn, zal moeten worden beoordeeld of deze bij de inrichting van het terrein kan worden ingepast. Indien een dergelijke conserverende inrichting niet mogelijk is, dan komt de vindplaats mogelijk voor een opgraving in aanmerking.

In het Programma van Eisen zijn specifieke onderzoeksvragen geformuleerd die door middel van het proefsleuvenonderzoek beantwoord dienen te worden:

Algemeen:

1. Wat is de bodemopbouw op de onderzoekslocatie? In hoeverre wijkt de tijdens het IVO-P aangetroffen bodemopbouw af van de resultaten van het vooronderzoek (De Groot, 2009) c.q. preciseert deze?
2. Wat is de mate van verstoring van de bodemopbouw op de onderzoekslocatie? Waardoor is de verstoring in kwestie veroorzaakt?
3. Worden tijdens de werkzaamheden archeologische resten aangetroffen die inzicht kunnen geven in de bewonings- en/of gebruiksgeschiedenis van de onderzoekslocatie? Zo nee, welke aanwijzingen heeft dit IVO-P opgeleverd die het ontbreken op de onderzoekslocatie van (een) vindplaats(en) kunnen (helpen) verklaren?

Indien de vindplaats zich uitstrekt tot in het te ontgraven gebied c.q. het IVO-P aanwijzingen oplevert voor de aanwezigheid van (een) andere vindplaats(en), dienen tevens de volgende onderzoeksvragen te worden beantwoord:

4. In welke mate zijn antropogene lagen/bewoningsniveaus nog intact? Wat is hun opbouw en datering/fasering? Beschrijf de afzonderlijke fasen in termen van textuur van de laag, archeologische resten/indicatoren en datering.
5. Wat is de aard van de aanwezige archeologische resten?
6. Wat is de omvang, exacte ligging (x-, y- en z-waarden) en stratigrafische positie van de aanwezige archeologische resten? En wat is hun datering en fasering?
7. Welke informatie is over de nederzettingsstructuur/huizenbouw, materiële cultuur, (voedsel-) economie en andere (economische) activiteiten van de bewoners bewaard gebleven?
8. Wat is de hoeveelheid, aard, spreiding en datering van het vondstmateriaal? Wat is de informatie van het vondstmateriaal, per vondstcategorie?

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

9. Zijn absolute dateringen van afzettingen en bewoningssporen mogelijk?
10. Wat is de gaafheid van de archeologische sporen en structuren en de conserveringstoestand van het vondstmateriaal?
11. In welke mate komen de aangetroffen archeologische resten overeen met de verwachtingen voor dit gebied en de periode(n) in kwestie? Wordt de archeologische verwachting door dit onderzoek bevestigd, genuanceerd of ontkracht? Indien de verwachting wordt genuanceerd of ontkracht, hoe luidt de bijgestelde archeologische verwachting en wat zijn hiervoor de argumenten?
12. Is sprake van toewijzing aan (een) vindplaats(en)? Zo ja,
 - a) wat is de aard van de vindplaats(en)?
 - b) wat is de datering van de vindplaats(en)?
 - c) wat is de omvang van de vindplaats(en)?
 - d) wat is de fysieke kwaliteit van de vindplaats(en)?
 - e) wat is de waarde van de vindplaats(en) volgens de systematiek van de vigerende KNA (thans 3.2, vanaf januari 2014 KNA 3.3)?
13. Zijn de archeologische resten van lokaal, regionaal of nationaal belang? Wat is de positie van de bewoning en/of het landgebruik t.o.v. de regionale en provinciale context uit onderhavige periode?
14. Indien een cultuurlaag, akkerlaag of vegetatiehorizont wordt aangetroffen: wanneer is de betreffende laag ontstaan? Welke mogelijkheden biedt de laag voor paleo-ecologisch onderzoek (incl. de relatie mens-landschap) en zo ja, hoe dient dit onderzoek gestalte te krijgen?
15. Zijn de resultaten van dit onderzoek in te passen in een groter onderzoekskader (NOaA, regionaal en/of gemeentelijk)? Zo ja, hoe? Zo nee, wat is hiervoor de reden?
16. In welke mate worden eventueel aanwezige archeologische resten als gevolg van de voorgenomen plannen bedreigd?
17. Hoe kan een verstoring als gevolg van de geplande activiteiten door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

4 Methodes

Aantal proefsleuven/proefputten en afmetingen

In totaal zijn er twee proefsleuven aangelegd (put 1 en put 2, zie figuur 2). Put 1 had een lengte van 11,8 m en een breedte van 3,9 m en put 2 een lengte van 7,5 m en een breedte van 4,5 m. Daarmee zijn de putten iets langer geworden dan in het PvE beschreven (respectievelijk 10 en 5 meter lang); dit is gedaan omdat het met een schaaftak lastig is om de beide uiteinden van een put te bereiken. Door de putten iets te verlengen is het oppervlak waarop het vlak goed te zien was min of meer vergelijkbaar met de voorschriften in het PvE. De gezamenlijke oppervlakte van de beide putten is 81 m².

Plaatsing van de proefsleuven

De proefsleuven zijn conform het Programma van Eisen aangelegd, parallel aan de NW-ZO-zijde en de zuidzijde van de toekomstige schanskorf.

Opgravingsvlakken en profielen

In beide proefsleuven zijn twee opgravingsvlakken aangelegd. In tegenstelling tot het in een keer verwijderen van de bovenste 40 cm (bouwvoor en laklaag) zoals in het PvE wordt beschreven, is ervoor gekozen om vanaf de onderkant van de bouwvoor (ca. 30 cm -Mv) met een schaaftak laagsgewijs te verdiepen. Dit is gedaan vanwege het hevige 'lostrekken' van de grond bij gebruik van een gewone bak, en omdat de laklaag in het profiel of in het vlak niet aanwezig leek te zijn. Tijdens het verdiepen is het vlak steeds op het oog en met een metaaldetector gecontroleerd op sporen en vondsten.

Hoewel niet duidelijk sprake was van een cultuurlaag van 0,4-0,55 cm -Mv (zoals gesteld in het PvE op basis van boring 51), is het eerste vlak aangelegd op circa 55 cm -Mv. Indien er sporen aanwezig zouden zijn, zouden die op dit niveau, aan de onderzijde van de laag waarin de houtskoolfragmenten zijn aangetroffen in boring 51, zichtbaar moeten zijn. Sporen zijn echter niet waargenomen. Het vlak is gedocumenteerd als vlak 1 (ingemeten en gefotografeerd).

Aangezien in vlak 1 geen sporen of vondsten aanwezig waren, is vervolgens verder verdiept tot circa 75 à 90 cm -Mv (vlak 2), tot duidelijk in de komafzettingen (veen, stukken hout). Dit vlak is niet gefotografeerd; wel zijn NAP-hoogtes genomen. Op enkele plaatsen is met de kraan een profielgat tot 1 m -Mv verdiept.

Voor de profielwanden zijn de volgende vlaknummers gereserveerd: 101 (noordprofiel), 102 (oostprofiel), 103 (zuidprofiel) en 104 (westprofiel). De sporen en bodemlagen zijn in een reeks per proefsleuf genummerd. Profieldocumentatie heeft plaatsgevonden conform PvE: in put 1 zijn drie kolommen in de lange zijde en één in de korte zijde gedocumenteerd; in put 2 zijn twee kolommen in de lange zijde en één in de korte zijde gedocumenteerd.

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

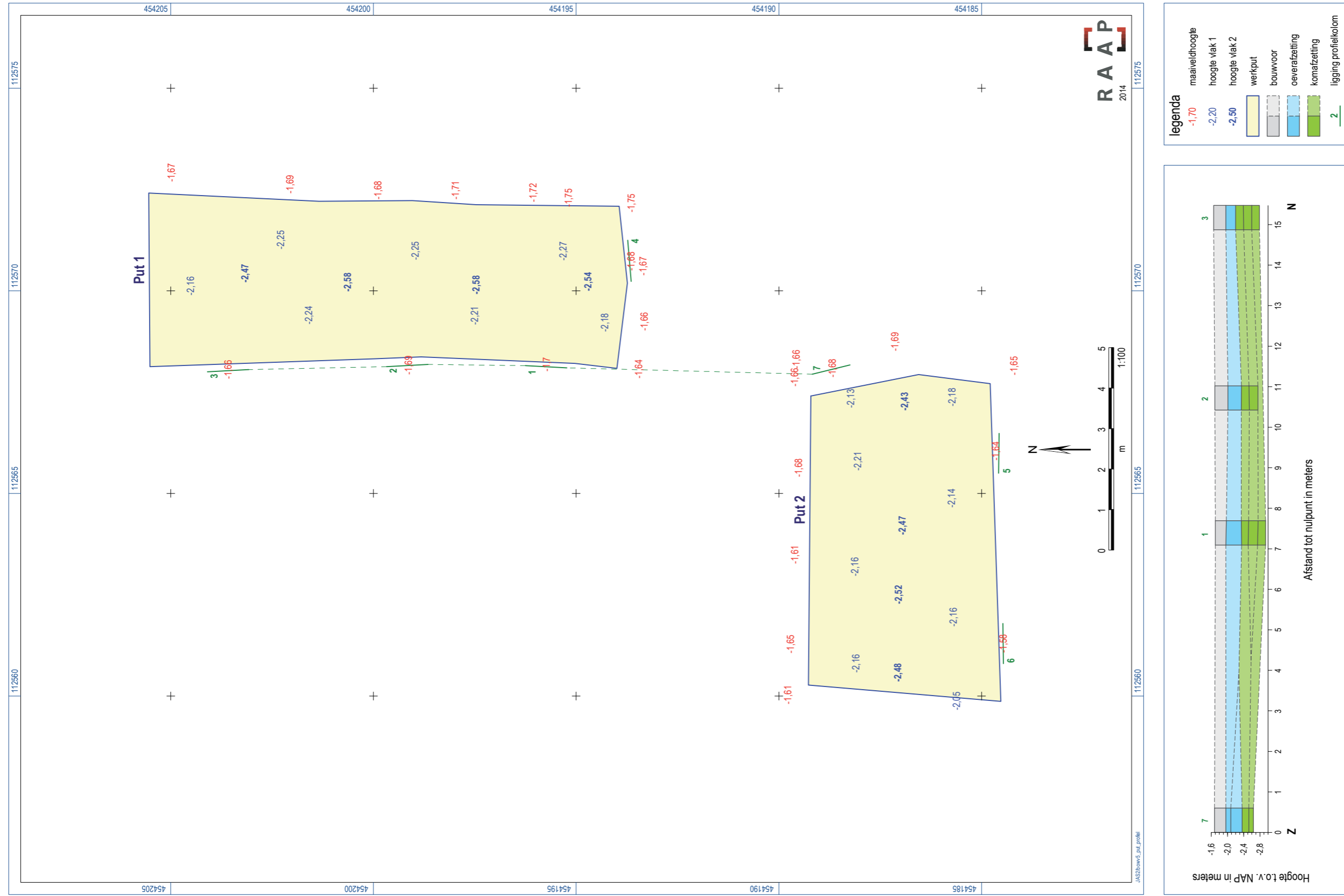
Er zijn geen sporen aangetroffen. De vondsten zijn afkomstig uit de bouwvoor en verzameld tijdens het verdiepen.

Bemonstering

Er is vanwege het ontbreken van grondsporen en vondsten (anders dan in de bouwvoor) geen aanleiding gezien om monsters te nemen voor macrobotanisch onderzoek.

Afwijkingen en aanpassingen van de onderzoeksstrategie

Tijdens het veldonderzoek is op de volgende punten afgeweken van de onderzoeksstrategie zoals in het PvE omschreven: de werkputten zijn met 1 tot 2,5 meter verlengd.

Figuur 2. Overzicht put 1 en 2: maaieldhoogtes, vlakhoogtes, profielkolommen en locatie lengteprofiel.

5 Resultaten

5.1 Fysisch-geografisch onderzoek

5.1.1 Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in de zuidelijke randzone van de stroomgordel van de Oude Rijn (actief tussen 4400 voor Chr. en 1122 na Chr.), een overgangsgebied van zandige oeverwalafzettingen naar zwaardere komafzettingen. Op basis van de resultaten van een booronderzoek (De Groot, 2009) werd verwacht dat zich in de ondergrond op 50 cm -Mv een crevasse bevindt met fragmenten houtskool. In 2010 is een aanvullend booronderzoek uitgevoerd (Warning, 2010). De conclusie van dit onderzoek was dat de door De Groot beschreven crevasse niet op 50 cm -Mv ligt, maar onder het veen op 175 cm -Mv. De afzettingen boven het veen zijn geïnterpreteerd als komafzettingen. Een van de onderzoeksvragen van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek was dan ook om de bodemopbouw in het plangebied te vergelijken met de eerder uitgevoerde booronderzoeken.

5.1.2 Bodemopbouw

Aan de hand van de profielen in de proefsleuven kan de bodemopbouw als volgt worden beschreven:

- 0-30 cm -Mv: S1000, bruinrijze zwak zandige klei, bouwvoor (bestaande uit komafzettingen vermengd met opgebrachte grond);
- 30-50 cm -Mv: S1001, lichtbruinrijze matig siltige klei, uitloper van oeverwal Oude Rijn;
- 50-60 cm -Mv: S1005, bruinrijze sterk siltige klei, mogelijke vegetatiehorizont in uitloper van oeverwal;
- 60-70 cm -Mv: S1006, lichtbruinrijze matig siltige klei, uitloper van oeverwal Oude Rijn;
- 70-80 cm -Mv: S1002, lichtgrijsbruine sterk siltige klei, overgang komafzettingen naar oever;
- 80-100 cm -Mv: S1003, donkergrijsbruin kleilig veen met plantenresten, komafzettingen;
- 100->120 cm -Mv: S1004, donkerbruinrijze kleilig veen met houtresten, komafzettingen.

Op basis van de kolommen in beide putten is conform PvE een lengteprofiel over de onderzoekslocatie geconstrueerd (zie figuur 2).

In de ondergrond is kleilig veen aangetroffen: komafzettingen met houtresten (S1004) en hoger in het veenpakket steeds minder houtresten, maar nog wel plantenresten (S1003). De bovenste laag van de komafzettingen (S1002) is te beschouwen als een overgangspakket van kom naar oever. Het pakket onder de bouwvoor (S1001, S1005 en S1006) is geïnterpreteerd als een dun pakket oeverafzettingen, het betreft echter geen zandige oeverafzettingen zoals doorgaans gevormd in de directe nabijheid van de rivier. Het lijkt eerder te gaan om een uitloper van een oever, dus een eind achter de werkelijke oeverwal, vanuit de rivierbedding gezien. Hoewel het in theorie mogelijk is dat op het oeverpakket bewoning heeft plaatsgevonden, zijn daarvoor geen aanwijzingen gevonden.

Mogelijk gaf men de voorkeur aan de hoger gelegen oeverwal, dichterbij de Oude Rijn. Voor de aanwezigheid van een crevasse zijn geen aanwijzingen gevonden.

In het oeverpakket zijn sporadisch houtskoolspikkels waargenomen zoals in het onderzoek van De Groot (2009). In dezelfde afzettingen zijn echter ook baksteenpuinspikkels gezien. Vermoedelijk is zowel het houtskool als de baksteen afkomstig uit de bouwvoor en door bioturbatie in het daaronder gelegen oeverpakket terechtgekomen.

Voor de laklaag uit het onderzoek van De Groot (2009) zijn nauwelijks aanwijzingen aangetroffen; alleen in profielkolom 4 is een relatief donkere laag gezien die mogelijk een (korte) periode van bodemvorming vertegenwoordigt. Deze laag (S1005) ligt echter op circa 50 cm -Mv, in plaats van op 0,25 tot 0,4 m -Mv zoals in het onderzoek van De Groot (2009) het geval was. Dit verschil in diepte kan verklaard worden door het feit dat de proefsleuven niet op de locatie van de boring aangelegd is.

5.2 Archeologie

5.2.1 Grondsporen

In geen van beide putten zijn grondsporen waargenomen.

5.2.2 Vondsten

Tijdens het verdiepen zijn uit de bouwvoor enkele scherven verzameld conform PvE:

“Bij grote hoeveelheden vlakvondsten waarvan duidelijk is dat het om opgebracht (secundair) materiaal gaat (bijv. afvalstort, vondsten uit opgebrachte grond), kan worden volstaan met het verzamelen van een selectie van het materiaal ten behoeve van de datering en karakterisering van de laag/lagen in kwestie.” (Wagner, 2013). Behalve de scherven is een metaal voorwerp gevonden.

Aardewerk

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn elf fragmenten aardewerk aangetroffen. Het aardewerk is gedetermineerd door M. Jordanov (RAAP Archeologisch Adviesbureau). Het gaat om vier scherven behorend tot één Delftsblauw faience bord. Op een van de scherven is nog net een landschap met een rivier en bootjes te zien (vondstnummer 1, bouwvoor put 1). Het bord dateert uit 1700 tot 1850. Uit hetzelfde vondstnummer komen twee scherven van roodbakkerend aardewerk met bruin glazuur. De vorm is onbekend, de datering ligt tussen 1850 en 1950.

Uit de bouwvoor van put 2 zijn vijf scherven afkomstig (vondstnummer 3). Eén daarvan is een deel van een faience zeebakje met tinglazuur, met op de rand een versiering van bruine ruitjes met blauwe puntjes erin. Het zeebakje dateert uit 1800 tot 1850. Daarnaast is een scherv van een roodbakkerend bord met slijbversiering gevonden. De scherv is sterk verweerd en dateert uit 1650-1850. Een andere roodbakkerende scherv heeft een bruin glazuur en is recent (1950-2000). Ten slotte zijn twee scherven van witbakkerend aardewerk gevonden met aan de buitenzijde koperoxideglazuur en aan de binnenkant geel slijb. De datering van de scherven ligt tussen 1700 en 1850.

Metaal

Uit de bouwvoor van put 2 is één metalen voorwerp afkomstig (figuur 3). Het voorwerp is gede-
termineerd door P. Schulten (Archeoplan). Het gaat om een deel van een loden ornament, dat
op basis van de vormgeving van de krul vermoedelijk uit de 17e eeuw dateert. Het ornament is
een onderdeel van een 'plat' bedoelde versiering. Vaak worden deze versieringen aangebracht
in samenhang met een loden dakbedekking of gevelversieringen. Het in de bouwvoor gevonden
onderdeel was verguld; er zijn sporen van bladgoud op het lood aangetroffen. Voorafgaand aan het
vergulden is het ornament goed gegrond met krijtgrond (krijt vermengd met een bindmiddel); ook
hier zijn nog resten van aanwezig op het ornament. Het voorwerp is geconserveerd.

5.2.3 De vindplaats

Interpretatie

Sporen zijn niet waargenomen. De vondsten uit de bouwvoor kunnen worden beschouwd als vond-
sten uit opgebrachte grond en daarmee is in het plangebied dan ook geen sprake van een vind-
plaats zoals bedoeld in het PvE (een vindplaats met *in situ* resten in de onder de bouwvoor gele-
gen afzettingen).

In het oeverpakket zijn sporadisch houtskoolspikkels waargenomen zoals in boring 51 uit het
onderzoek van De Groot (2009). In dezelfde afzettingen zijn echter ook baksteenpuinspikkels
gezien. Vermoedelijk is zowel het houtskool als de baksteen afkomstig uit de bouwvoor en door
bioturbatie in het daaronder gelegen oeverpakket terechtgekomen. Dit gegeven, in samenhang
met het feit dat bij het proefsleuvenonderzoek geen sporen of vondsten zijn aangetroffen (zie §
5.2), leidt tot de conclusie dat de ter hoogte van boring 51 veronderstelde vindplaats waarschijnlijk
geen vindplaats betreft. Die interpretatie was destijds hoofdzakelijk gebaseerd op het voorkomen
van houtskool in de boring, maar met het oog op de conclusies van het proefsleuvenonderzoek lijkt
het niet waarschijnlijk dat er direct ten westen van de proefsleuf een vindplaats aanwezig is.

Gaafheid van de vindplaats

Niet van toepassing; in het plangebied is geen vindplaats aangetroffen.

Conservering van de vindplaats

Niet van toepassing; in het plangebied is geen vindplaats aangetroffen.

Waardering

Niet van toepassing; in het plangebied is geen vindplaats aangetroffen.

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Figuur 3. Loden ornament met sporen van bladgoud, afkomstig uit de bouwvoor van put 2.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek in het onderzoeksgebied ter hoogte van boring 51 uit het onderzoek van De Groot uit 2009 (deel van het plangebied Weideveld II), in de gemeente Bodegraven, is vastgesteld dat er in het plangebied geen sprake is van een vindplaats.

Op de specifieke onderzoeksvragen in het PvE kunnen de volgende antwoorden worden gegeven:

Algemeen:

1. *Wat is de bodemopbouw op de onderzoekslocatie? In hoeverre wijkt de tijdens het IVO-P aangetroffen bodemopbouw af van de resultaten van het vooronderzoek (De Groot, 2009) c.q. preciseert deze?*

In de ondergrond is kleilig veen aangetroffen: komafzettingen. De bovenste laag van de komafzettingen is te beschouwen als een overgangspakket van kom naar oever. Het pakket hierboven (gelegen onder de bouwvoor) is geïnterpreteerd als een dun pakket oeverafzettingen, dat echter niet een 'schoolvoorbeeld' van een oever is. Het lijkt eerder te gaan om een uitloper van een oever, dus een eind achter de werkelijke oeverwal, vanuit de rivierbedding gezien. Hoewel het in theorie mogelijk is dat op het oeverpakket bewoning heeft plaatsgevonden, zijn daarvoor geen aanwijzingen gevonden. Mogelijk gaf men de voorkeur aan de werkelijke, hoger gelegen oeverwal, dicht bij de Oude Rijn. Voor de aanwezigheid van een crevasse zijn geen aanwijzingen gevonden.

In het oeverpakket zijn sporadisch houtskoolspikkels waargenomen zoals in het onderzoek van De Groot, maar op dezelfde dieptes zijn baksteenpuinspikkels aangetroffen. Vermoedelijk is zowel het houtskool als de baksteen afkomstig vanuit de bouwvoor en door bioturbatie in het daaronder gelegen oeverpakket terechtgekomen.

Voor de laklaag uit het onderzoek van De Groot zijn nauwelijks aanwijzingen gekomen; alleen in profielkolom 4 is een relatief donkere laag gezien die mogelijk een (korte) periode van vegetatiegroei vertegenwoordigt. Deze laag (S1005) ligt echter op circa 50 cm -Mv, in plaats van op 0,25 tot 0,4 m -Mv zoals in het onderzoek van De Groot het geval was. Dit kan echter veroorzaakt worden door de afstand tot de boring waarin de laklaag is gezien, ook al is deze afstand slechts gering (ca. 17 meter).

2. *Wat is de mate van verstoring van de bodemopbouw op de onderzoekslocatie? Waardoor is de verstoring in kwestie veroorzaakt?*

De enige aanwijzing die is gevonden voor verstoring van de bodemopbouw is het aantreffen van houtskoolspikkels en baksteenspikkels tot circa 50 cm -Mv. Vermoedelijk zijn deze hier terechtgekomen als gevolg van bioturbatie (m.n. diergangen).

3. *Worden tijdens de werkzaamheden archeologische resten aangetroffen die inzicht kunnen geven in de bewonings- en/of gebruiksgeschiedenis van de onderzoekslocatie? Zo nee, welke aanwijzingen heeft dit IVO-P opgeleverd die het ontbreken op de onderzoekslocatie van (een) vindplaats(en) kunnen (helpen) verklaren?*

Nee, er zijn geen archeologische resten aangetroffen die inzicht kunnen geven in de bewonings- en/of gebruiksgeschiedenis van de onderzoekslocatie. Het IVO-P heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd die het ontbreken van dergelijke resten kunnen verklaren. Een mogelijkheid is dat men in het verleden de voorkeur gaf aan een hoger gelegen oeverwal, dicht bij de Oude Rijn.

Aangezien geen sprake is van een vindplaats zoals bedoeld in het PvE (een vindplaats met *in situ* resten in de onder de bouwvoor gelegen afzettingen), hoeven de onderzoeksvragen 4 t/m 17 niet te worden beantwoord.

6.2 Aanbevelingen

Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten in het onderzoeksgebied. Derhalve wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Daarnaast kan op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek gesteld worden dat de ter hoogte van boring 51 veronderstelde vindplaats waarschijnlijk geen vindplaats betreft. Die interpretatie was destijds hoofdzakelijk gebaseerd op het voorkomen van houtskool in de boring, maar met het oog op de conclusies van het proefsleuvenonderzoek (houtskool en ook baksteen-spikkels zijn waarschijnlijk door bioturbatie vanuit de bouwvoor in het daaronder gelegen oeverpakket terechtgekomen) lijkt het niet waarschijnlijk dat er direct ten westen van de proefsleuf een vindplaats aanwezig is.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt het bevoegd gezag (gemeente Bodegraven Reeuwijk, hierin geadviseerd door de Omgevingsdienst Midden-Holland) een selectiebesluit.

Literatuur

- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Groot, R.W. de**, 2009. Plangebied Weideveld II en Groote Wetering II, gemeente Bodegraven: archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-rapport 1938*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Groot, R.W. de**, 2010. Programma van Eisen Aanvullend booronderzoek en Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Plangebied Weideveld II en Groote Wetering II, gemeente Bodegraven. *RAAP-programma van eisen 741*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Wagner, A.**, 2013. Programma van Eisen Weideveld II te Bodegraven-Oost. Projectcode A13-133-E. Archeomedia, Nieuwerkerk aan den IJssel.
- Warning, S.**, 2010. Plangebied Weideveld II en Groote Wetering II, gemeente Bodegraven; archeologisch vooronderzoek: inventariserend veldonderzoek (aanvullend booronderzoek). *RAAP-notitie 3536*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. De ligging van het plangebied (ster), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw); inzet: ligging in Nederland.

Figuur 2. Overzicht put 1 en 2: maaiveldhoogtes, vlakhoogtes, profielkolommen en locatie lengteprofiel.

Figuur 3. Loden ornament met sporen van bladgoud, afkomstig uit de bouwvoor van put 2.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Sporenlijst.

Bijlage 2. Vondstenlijst.

Bijlage 3. Afkortingenlijst.

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
 Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Bijlage 1: Sporenlijst

Spoor	Put	Vlak	Interpretatie	Vulling	Textuur	Humus	Sublagen	Kleur	Laaginterpretatie	IJzer	Plantenresten	Houtskool	Opmerking
1000	1	104	LGBO	0	Kz1	h1	-	UY	-	FE1	PR1	0	bouwvoor
1001	1	104	LGN	0	Ks2	-	vb	LUY	OE	FE1	-	1	oeverafzettingen
1002	1	104	LGN	0	Ks3	-	vb	LYU	KO	FE2	PR1	0	overgang komafzettingen naar oever
1003	1	104	LGN	0	Vk3	h2	vb	DYU	KO	FE2	PR2	0	komafzettingen
1004	1	104	LGN	0	Vk3	h1	-	DUY	KO	FE2	HO1	0	komafzettingen
1005	1	104	LGN	0	Ks3	-	-	UY	L	FE1	PR1	0	donkerder laagje in klei, vegetatiehorizont?
1006	1	104	LGN	0	Ks3	-	-	LUY	OE	FE2	-	0	= S1001 maar lichter, onder S1005
2000	2	103	LGBO	0	Kz1	h1	-	UY	-	FE1	PR1	0	bouwvoor
2001	2	103	LGN	0	Ks2	-	vb	LUY	OE	FE1	-	1	oeverafzettingen
2002	2	103	LGN	0	Ks3	-	vb	LYU	KO	FE2	PR1	0	overgang komafzettingen naar oever
2003	2	103	LGN	0	Vk3	h2	vb	DYU	KO	FE2	PR2	0	komafzettingen
2004	2	103	LGN	0	Vk3	h1	-	DUY	KO	FE2	HO1	0	komafzettingen
2005	2	103	LGN	0	Ks3	-	-	UY	L	FE1	PR1	0	donkerder laagje in klei, vegetatiehorizont?
2006	2	103	LGN	0	Ks3	-	-	LUY	OE	FE2	-	0	= 2001 maar lichter, onder S2005

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Bijlage 2: Vondstenlijst

Artefactnr	Vondstnr	Materiaal	Mat_alg	Mat_spec	Aantal	Begindatering	Einddatering	Beginjaartal	Eindjaartal	Opmerking
1	1	KER	FAYBORD	DELFTS	4	NTM	NTL	1700	1850	landschap met rivier en bootjes.
2	1	KER	ROOD	-	2	NTL	NTL	1850	1950	buitenkant: bruine glazuur
3	3	KER	FAYENCE	-	1	NTL	NTL	1800	1850	zeepbakje, tinglazuur, versiering rand: bruine ruitjes met blauwe puntjes erin.
4	3	KER	ROODBORD	SLIBVERS	1	NTM	NTL	1650	1850	sterk verweerd
5	3	KER	ROOD	-	1	NTL	NTL	1950	2000	recent, chocoladebruin glazuur
6	3	KER	WIT	-	2	NTM	NTL	1700	1850	buiten: koperoxide glazuur, binnen gele slib
7	2	MPB	ARCHITEC	-	1	NTM	NTM	1600	1700	-

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

Bijlage 3: Afkortingenlijst

ARTEFACT (Artefacten)

MATERIAAL (materiaalcode (ABR))

Code	Omschrijving
KER	Keramik
MPB	Lood

MATALG (materiaal algemeen (ABR))

Code	Referentiewaarde	Omschrijving	
ARCHITEC	MPB	Architectuurfragment (figuratief)	
FAYBORD	KER	Fayence:bord/schotel	
FAYENCE	KER	Fayence	
ROOD	KER	Roodbakkend geglazuurd aardewerk	
ROODBORD	KER	Roodbakkend geglazuurd:bord/schotel	
WIT	K	ER	Witbakkend geglazuurd aardewerk

MATSPEC (materiaal specifiek (ABR+))

Code	Referentiewaarde	Omschrijving
-	ARCHITEC	-
-	FAYENCE	-
-	ROOD	-
-	WIT	-
DELFTS	FAYBORD	Delfts blauw/polychroom
SLIBVERS	ROODBORD	slibversierd

BEGINDAT (begindatering (ABR))

Code	Omschrijving
ntc	ntc
ntl	Nieuwe tijd laat (C)
ntm	Nieuwe tijd midden (B)

EINDDAT (einddatering (ABR))

Code	Omschrijving
ntc	ntc
ntl	Nieuwe tijd laat (C)

SPOOR (Sporen)

VORM (vorm van het spoor)

Code	Omschrijving
NVT	Niet van toepassing

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

VORMCOUPE (vorm van de coupe)

<i>Code</i>	<i>Referentiewaarde</i>	<i>Omschrijving</i>
-	False	niet van toepassing

INTPRALG (interpretatie algemeen)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
LG	laag

INTPRSPEC (Interpretatie specifiek (subinterpretatie))

<i>Code</i>	<i>Referentiewaarde</i>	<i>Omschrijving</i>
LGBO	LG	bouwvoor, recent
LGN	LG	natuurlijke laag

VONDST (Vondsten (veldverzameling))

VERZMWIJZE (verzamelwijze)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
MASVER	machinaal aanleggen vlak of verdiepen

VULLING (Vullingen)

TEXTUUR (textuur)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
Ks2	klei matig siltig
Ks3	klei sterk siltig
Kz1	klei zwak zandig
Vk3	veen sterk kleiig

SUBLAAG (sublaag)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
-	niet van toepassing
vb	veenbrokken

KLEUR (kleur (volgens standaard codering))

lijst van codes die in willekeurige combinaties gebruikt kunnen worden

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
L	licht
U	bruin
D	donker
Y	grijs
E	geel
Z	zwart
O	oranje
W	wit
R	rood

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

P	paars
A	blauw
G	groen
YU	grijsbruin
UY	bruingrijs
LUY	lichtbruingrijs
DUY	donkerbruingrijs
LEY	lichtgeelgrijs
LY	lichtgrijs
DY	donkergrijs
LU	lichtbruin
DU	donkerbruin
EW	geelwit
EUY	geelbruingrijs
EY	geelgrijs
LE	lichtgeel
RE	roodgeel
OE	oranjegeel
LYE	lichtgrijsgeel
LEU	lichtgeelbruin
LUE	lichtbruingeel
UE	bruingeel
LYE	lichtgrijsgeel
WY	witgrijs
X	kleur niet te bepalen (veld)
NVT	niet van toepassing

HUMUS (textuur bijmenging: humus)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
-	geen humusbijmenging
h1	zwak humeus
h2	matig humeus

HK (houtskool)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
0	afwezig
1	enkele spikkel

LPR (plantenresten)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
-	geen plantenresten
HO1	spoor hout (0-1%)
PR1	spoor plantenresten (niet gedifferentieerd)(0-1%)

RAAP-RAPPORT 2817

Plangebied Weideveld II in Bodegraven, gemeente Bodegraven Reeuwijk
Archeologisch vooronderzoek: een karterend en waarderend veldonderzoek (proefsleuven)

PR2 weinig plantenresten (niet gedifferentieerd)(1-10%

FEMN (IJzer en Mangaan)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
FE1	enkele Fe-vlekken
FE2	veel Fe-vlekken

LGINTERP (laag interpretatie)

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>
-	niet van toepassing
KO	komafzettingen
L	laklaag/vegetatie-horizont
OE	oeverafzettingen

